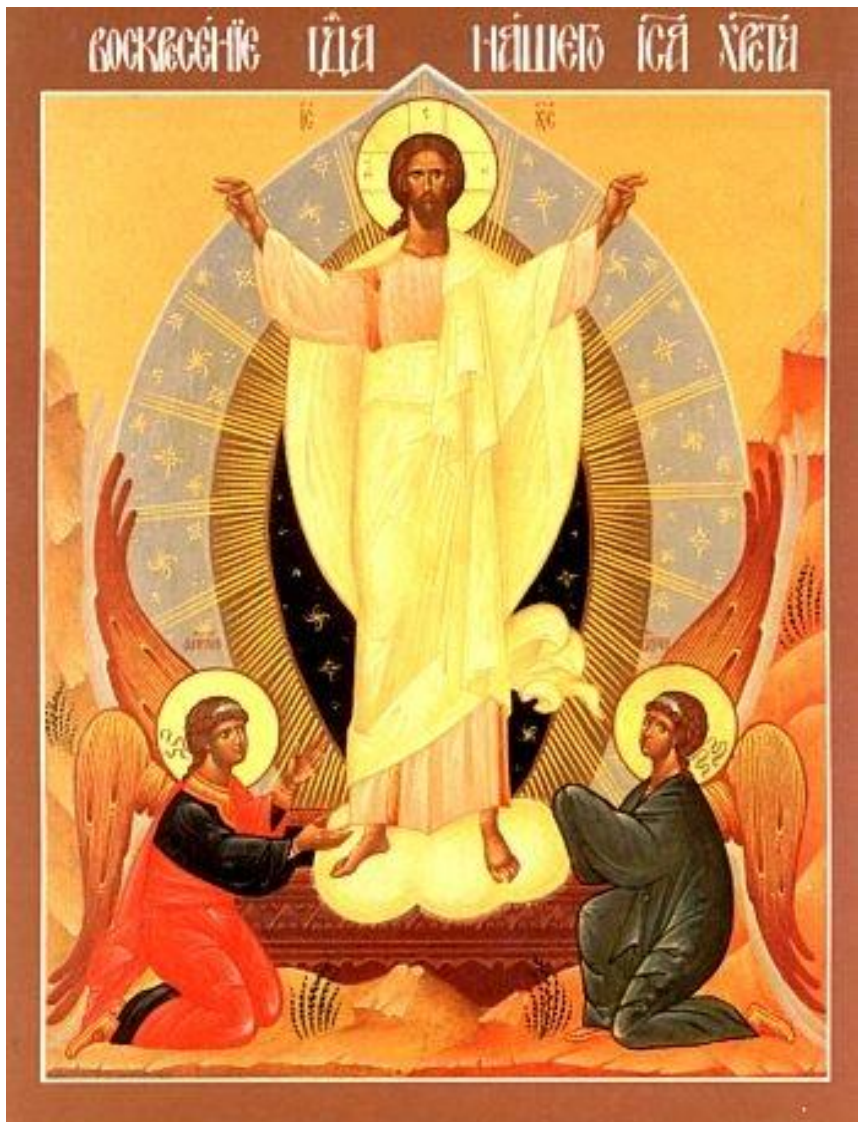

Direttivi għall-Funerali

28/2013

ITTRA ĊIRKULARI
tal-E.T. Mons. Mario Grech
Isqof ta' Għawdex

Lir-Reverendi Arċiprieti, Kappillani, Retturi ta' Knejjes, Superjuri Reliġjużi, Persuni Kkonsagrati u Lajċi Nsara.

IR-RIT TAL-FUNERAL

Għeżiež,

Ma nistax ma napprezzax il-fatt li meta l-mewt tolqot lil xi ħadd minn fostna, ir-rispett li jintwera lejn il-persuna mejta u lejn il-familjari tagħha huwa profond ħafna! Jien konvint li fin-nies tagħna dan ir-rispett mhux ġej minn xi obbligu soċjali, imma hu mnebbbaħ mit-twemmin Nisrani li nħaddnu. Fil-fatt, il-fidi tagħna fi Kristu li qam rebbieħ fuq il-mewt tgħidilna li l-mewt mhix it-tmiem għalina l-bnedmin, imma passaġġ għall-eternità. Huwa għalhekk li l-funeral, barra li huwa esperjenza umana intima, huwa wkoll ċelebrazzjoni ta' fidi.

Bil-ħsieb li nkomplu ngħinu lill-komunità Nisranija tgħix din l-esperjenza daqshekk umanament u spiritwalment intima, qegħdin noffru direttivi għodda għaċ-ċelebrazzjoni liturgika tal-funerali. Ċerti riformi, bħal fil-każ li mhux ser jibqa' jsir il-korteo tal-funeral, kellhom isiru għaliex inbidlu ċ-ċirkustanzi fis-soċjetà u fil-Knisja. Ħadna ċerti miżuri dwar x'inhu permess li jitqiegħed fuq it-tebut propju għax maż-żmien bdew deħlin xi drawwiet li saru aktar ta' distrazzjoni milli ta' għajjnuna għaċ-ċelebrazzjoni nfisha.

L-għan ewlieni għaliex qed noffru dawn id-direttivi huwa biex ngħinu ħalli din l-esperjenza reliġjuża ssir kollha fid-dawl tal-misteru tal-Mewt u l-Qawmien ta' Sidna Ġesù Kristu. Fil-fatt, huwa propju għalhekk li qegħdin nintroduċu ċerti normi ġodda, fosthom illi: meta tmut persuna, ser nibdew nagħmlu sahra ta' talb b'suffraġju tagħha; qabel il-Quddiesa tal-Funeral ser nitolbu bis-Salmi; il-Kelma ta' Alla ser ikollha post aktar ċentrali; biex ikun hemm aktar parteċipazzjoni minn kulħadd, qed naħsbu biex ikollna kotba tat-talb apposta u għażla ta' kant liturgiku għall-okkażjoni.

Ix-xewqa tagħna hija li l-liturgija tal-funerali tkun iċċelebrata b'mod solenni imma fl-istess waqt sempliċi u dinjituż; u dan għax nemmnu li Kristu, il-Feddej tal-bniedem, qiegħed fostna. Nixtiequ nagħmlu mil-liturgija tagħna esperjenza ħajja ta' Ġesù. Fuq l-eżempju ta' Marta, li emmnet li huha Lazzru ma kienx imut kieku Ġesù kien hemm (Ġw 11:21), aħna, li bil-qawwa tal-fidi nemmnu li Ġesù huwa ħaj fostna, irridu ngeddu t-twemmin tagħna li dawk li jmutu, jitwiellu għall-ħajja ta' dejjem.

Nieħu din l-okkażjoni biex inhegġigkom tkattru t-talb tagħkom għall-erwieħ tal-Purgatorju. Hija drawwa qaddisa fost il-poplu tagħna li nitolbu lis-sacerdoti joffru s-sagrifiċċju tal-Quddiesa b'suffraġju tal-mejtin tagħna "biex, imsoffija minn dnu biethom, jistgħu jaslu għall-viżjoni beatifika ta' Alla" (*Katekiżmu tal-Knisja Kattolika*, 1032). Il-ward waqt il-funeral huwa ġest sabiħ, imma l-isbaħ ward li ma jidbielx huwa l-karità li noffru b'suffraġju għall-erwieħ.

Id-direttivi l-ġodda għar-Rit tal-Funeral ser jidhlu fis-seħħ fil-parroċċi kollha tad-Djoċesi ta' Għawdex nhar l-Erbgħa 13 ta' Frar 2013, Ras ir-Randan. Għal min jixtieq, kopja ta' dawn id-direttivi tista' tinkiseb mingħand il-Kappillan.

Bl-interċessjoni tal-erwieħ tajba, nitlob lit-Trinità Qaddisa tieqaf magħna biex, bil-koperazzjoni ta' kulħadd, nagħrfu nwettqu mill-aħjar din is-seba' opra tal-ħniena li għandha x'taqsam mal-ġisem.

Mogħtija mill-Kurja tal-Isqof, il-Belt Victoria, Għawdex, is-Sibt 2 ta' Frar 2013, Festa tal-Preżentazzjoni tal-Mulej.

✠ **Mario Grech**
Isqof ta' Għawdex

Mons. Salv Debrincat
Kanċillier

1. Daħla

“Is-sagramenti kollha, u l-aktar dawk tad-dħul fil-ħajja Nisranija, għandhom bħala għan l-aħħar Għid ta’ wlied Alla, dak li, bil-mewt, idahħalhom fil-ħajja tas-Saltna. Imbagħad iseħħ dak li nistqarru bil-fidi u bit-tama: *‘Nistenna l-qawma mill-imwiet u l-ħajja taż-żmien li ġej’*” (KKK 1680).

“Is-sens Nisrani tal-mewt juri ruħu fid-dawl tal-*Misteru tal-Għid* tal-Mewt u l-Qawmien ta’ Kristu għall-ħajja: fih hi t-tama kollha tagħna. In-Nisrani li jmut fi Kristu Ġesù, *‘joħroġ mill-ġisem biex imur u joqgħod għand il-Mulej’* (2 Kor 5,8)” (KKK 1681).

“Jum il-mewt għan-Nisrani hu *t-tmiem tal-ħajja sagramentali tiegħu*, il-milja tat-twelid ġdid li beda bil-Magħmudija, ix-‘xebh’ definittiv max-‘xbieha’ tal-lben, mogħtija permezz tad-dilka tal-Ispirtu s-Santu u t-tiżib fl-Ikla tas-Saltna li ġiet anticipata fl-Ewkaristija, ukoll jekk jeħtieġu l-aħħar tisfija biex ikun jista’ jilbes il-libsa tat-tiegħ” (KKK 1682).

L-azzjoni pastorali tal-Knisja quddiem il-mewt m’għandhiex tkun biss waħda prossima, iżda wkoll remota. Għandha tkun imbuttata mix-xandir tat-tama Nisranija fil-qawmien, mibnija fuq il-fidi fil-misteru tal-Għid tal-Mulej. Wieħed għandu jipproponi mixja ta’ fidi, li għandha tkun maqsuma f’diversi ċelebrazzjonijiet komunitarji. Dan jgħin biex wieħed jaffronta bil-fidi u bit-tama s-sieġha tal-firda u jiskopri s-sens Nisrani tal-ħajja u tal-mewt.

Ċelebrazzjoni ta’ fidi fil-qawmien

Ir-Rit tal-Funerali hu dejjem u f’kull mument tiegħu, ċelebrazzjoni tal-Mewt u l-Qawmien tal-Mulej, fejn in-Nisrani hu msieħeb permezz

tal-Magħmudija. Barra minn dan, permezz tas-sehem tiegħu fl-Ewkaristija – li hi wkoll tifkira tal-Għid, mediċina ta' immortalità u ċertezza tal-qawmien – għan-Nisrani l-mewt tiegħu dimensjoni oħra, fis-sens li narawha mhux aktar bħala tmiem iżda bħala bidla ta' ħajja.

Is-sens komunitarju taċ-ċelebrazzjoni

Ir-Rit tal-Funerali huwa ċelebrazzjoni komunitarja, fejn il-komunità takkumpanja lil uliedha lejn l-għamara ta' dejjem billi twassalhom biex jieħdu sehem u jagħmlu parti mill-ġemgħa tas-Sema. Għalhekk ir-rgħajja tal-erwieh għandhom jimpenjaw ruħhom biex il-komunità parrokkjali kollha tiegħu sehem fil-funeral, b'mod partikulari permezz tal-ministerjalità: saċerdoti, lettori, kanturi, abbatini. Ma' dawn il-ministeri, tajjeb ukoll li niskopru l-ministeru tal-faraġ, li ma jintemmx maċ-ċelebrazzjoni tal-funeral, iżda jkompli billi jakkumpanja l-familjari ta' min imut f'dan il-passaġġ aħħari u jibqa' jissapportjahom fiż-żmien tal-luttu.

Ittiegħa ta' aktar katekezi

Fiha nfisha ċ-ċelebrazzjoni tal-funeral għandha tkun katekezi għall-komunità dwar diversi punti tat-twemmin Nisrani, bħalma huma t-tifsira tal-mewt, il-ħajja eterna, il-qawmien ta' Kristu mill-mewt... Dan hu ssuġġerit mill-istess tradizzjoni ritwali. Wieħed għandu jivvalorizza tliet postijiet partikulari: **id-dar**, il-post tal-ħajja u tal-affettività tal-familjari ta' min imut; **il-knisja parrokkjali**, fejn ġejna mnissla fil-fidi u mrejqa bis-sagramenti tal-Għid; **iċ-ċimiterju**, il-post tal-mistrieħ u tal-istennija tal-qawmien.

Nistgħu ngħidu li m'hemmx ċelebrazzjoni liturgika oħra daqs il-funerali li tmiss daqshekk persuni, kemm dawk Prattikanti u kemm dawk inqas Prattikanti, kemm dawk li jemmnu u kemm dawk li ma jemmnu. Il-funeral hu għajja li tagħmel lill-bniedem aktar disponibbli biex jirċievi u jaċċetta l-messaġġ Nisrani.

Jista' jkun hemm sitwazzjonijiet pastorali fejn hu opportun – forsi, aktar minn hekk, dmir – li wieħed iħalli barra ċ-ċelebrazzjoni tal-Quddiesa u minflok jagħmel Ċelebrazzjoni tal-Kelma.

Id-difna u l-kremazzjoni

L-għażla preferenzjali li l-ġisem mejjet jindifen fl-art, min-naħa tal-Knisja mhux biss għandha tiġi affermata, iżda wkoll iġġustifikata fid-dawl tal-Kelma ta' Alla, tat-tradizzjoni u tal-istorja. Sa mill-1963, il-Knisja Kattolika taċċetta wkoll il-kremazzjoni, sakemm din ma tmurx kontra l-veritajiet tal-fidi tagħna, fosthom fil-qawmien.

Dan il-fatt għandu jimbotta lir-rgħajja tal-erwieħ biex fil-laqgħat ta' formazzjoni, meta jkun meħtieġ, jitmellmu wkoll dwar il-kremazzjoni, iżda fuq kolloxx dwar il-viżjoni Nisranija tal-mewt u l-ħajja ta' dejjem. Fil-każ ta' kremazzjoni, id-Direttorju dwar il-Pjetà Popolari u l-Liturgija jgħid li "il-fidili għandhom jiġu mhegġa biex ma jzommux l-irmied tal-familjari tagħhom id-dar, imma li jidfnuhom bħas-soltu, sakemm 'Alla jqajjem mill-art lil dawk li jistrieħu fiha u l-baħar irodd lura l-mejtin tiegħu' (Apok 20,13)" (nru 254).

F'każ ta' kremazzjoni, issir il-Quddiesa tal-Mejtin u l-irmied fl-urna jista' jingab fil-knisja xorta waħda.

2. Iż-żmien tal-mard u l-mewt

2.1. Iż-żmien tal-mard

Il-Kappillan jew saċerdot delegat minnu għandu jassisti spiritwalment u pastoralment lil min hu marid gravament, sew jekk fl-isptar u sew jekk fid-dar, u jkun qrib il-qraba tal-persuna marida, biex il-mard u l-possibbiltà tal-mewt jiġu mgħixa fid-dawl tal-fidi Nisranija.

2.2. Is-sahra meta jmut xi ħadd

Jixraq li meta jmut xi ħadd mill-parroċċa, il-Kappillan, personalment jew permezz ta' xi ħadd ieħor imqabbad minnu, iżur il-familja ta' min ikun ġie nieqes biex ifarraġhom u jitlob flimkien magħhom. Il-Kummissjoni Liturġika Parrokkjali tista' tnejji sahra ta' talb mibnija fuq il-Kelma ta' Alla, Liturġija tas-Sigħat u talb ieħor li jinsab fir-Ritwal. Minflok, jista' jingħad ukoll ir-Rużarju jew il-*Via Crucis* b'riflessjonijiet qosra meħudin mill-Kelma ta' Alla.

Din iż-żjara fil-familja tista' sservi wkoll biex titthejja l-liturġija tal-funeral, kif ukoll biex dawk li jkunu jixtiequ, ikollhom l-opportunità li jqerru qabel il-funeral. Jekk ikun il-każ, din is-sahra ta' talb tista' ssir ukoll f'post ieħor li mhuwiex id-dar tal-familja.

3. Iċ-ċelebrazzjoni tal-funeral

3.1. Il-Quddiesa tal-Funeral

Sakemm hu possibbli, il-funeral ma jiġix iċċelebrat fil-Ħdud jew fis-Solennitajiet.

Iċ-ċelebrant ordinarju tal-funeral hu l-Kappillan, li jista' jiddelega saċerdot ieħor biex imexxi l-Quddiesa tal-Funeral. L-omelija hi marbuta mal-presidenza; tibqa' fid-diskrezzjoni tal-Kappillan li jiddelega wkoll l-omelija.

Il-kulur liturġiku tal-funeral hu l-vjola, b'eċċezzjoni ta' trabi u tfal, fejn jintuża l-kulur abjad. Meta l-funeral jinzerta fl-Ottava tal-Milied jew tal-Għid, jew isir f'xi solennità għax ma jkunx jista' jsir mod ieħor, jintuża l-kulur liturġiku abjad jew dak previst mil-Liturġija għal dak il-jum.

3.2. Id-daqq tal-qniepen

Fil-Liturġija, il-qniepen tal-knisja għandhom dejjem lingwaġġ li jikkomunika messaġġ marbut mal-misteru li qed jiġi ċċelebrat. Biex joħroġ aktar is-sens ta' festa u ferħ f'Jum il-Mulej u s-solennitajiet, f'dawn il-jiem għandu jiġi evitat id-daqq tat-trapassar. Għalhekk it-tħabbira tal-mewt ta' xi ħadd li jkun miet f'dawn il-jiem għandha tindaqq wara li tkun għaddiet is-solennità.

4. Mid-dar / mill-isptar sal-knisja

4.1. Trasport tal-mejtin

Meta l-katavru jkun id-dar jew l-isptar, jiġi ttrasportat bil-*hearse* sa ħdejn iz-zuntier tal-knisja. Is-saċerdot ibierek il-mejjet fid-dar jew fl-isptar qabel ma jibda t-transport u jibqa' jakkumpanjah sa ħdejn iz-zuntier fejn ikun hemm jilqgħu l-Kappillan.

F'każ ta' funeral ta' saċerdot, dan jista' jkun espost għall-qima tal-fidili f'xi oratorju jew post ieħor addattat f'xi ħin qabel il-funeral, fl-istess parroċċa fejn ser isir il-funeral, u jkun hemm ċelebrazzjoni tal-Liturġija tas-Sigħat. Minn hemm isir korteo sal-knisja bis-sehem tas-saċerdoti li jkunu diġà liebsa bl-ilbies għall-Quddiesa biex din tibda hekk kif il-purċissjoni tasal fil-knisja. Jekk tiegħu sehem il-banda, din ma takkumpanjax il-korteo, imma tista' ddoqq wieqfa ħdejn il-knisja.

Fil-każ ta' mewt ta' kappillan, dan għandu jittieħed mill-ewwel fil-parroċċa fejn se jsir il-funeral, mingħajr ma jittieħed fi knejjes jew parroċċi oħra fejn kien iservi qabel.

4.2. Thejjija għall-Quddiesa

Xhin il-mejjet jitqiegħed fil-knisja, iċ-ċelebrant imexxi l-Liturġija tas-Siġġat b'suffraġju għall-istess mejjet. Waqt li tkun għaddejja din iċ-ċelebrazzjoni, ikun hemm servizz ta' Qrar.

Meta tintemm din iċ-ċelebrazzjoni, tibda l-Quddiesa.

4.3. Tiżjin fil-knisja

Ir-Rit tal-Funerali ma jgħid xejn fuq x'għandu jitpoġġa fil-knisja u fuq it-tebut, għax il-Knisja dejjem żammet li l-uniċi żewġ sinjali li huma marbuta mal-funerali huma l-Bibbja u l-Blandun. Fuq it-tebut tista' titpoġġa biss il-Bibbja. Il-Blandun għandu jitpoġġa f'ras it-tebut, barra fi żmien l-Għid, meta jithalla hdejn l-ambone. Maż-żmien żdiedu diversi hwejjeġ mingħajr ebda rabta maċ-ċelebrazzjoni liturġika tal-funeral, bħalma huma r-ritratti tal-persuna mejta u oġġetti personali tagħha; dawn għandhom jiġu evitati.

Għandna nżommu quddiem għajnejna illi l-liturġija tal-funerali tiċċelebra r-rabta tal-persuna mejta ma' Kristu Rxox. Huwa importanti ħafna li iċ-ċelebrazzjoni tal-funeral tkegħgeġ fina l-fidi fil-Mulej li miet u qam, u t-tama li l-mejtin kollha għad iqumu fi Kristu. Għalhekk iċ-ċentru ta' din iċ-ċelebrazzjoni huwa Kristu Rxox: *"Kieku Kristu ma qamx mill-mewt, fiergħa kienet tkun il-fidi tagħkom"*.

4.4. Il-kant

Il-funeral jilhaq il-qofol tiegħu fiċ-ċelebrazzjoni tal-Quddiesa fil-knisja. Għandu jsir kant marbut mal-liturġija tal-funerali, waqt li jithares il-prinċipju li l-kant ikun parteċipattiv. Biex jintlaħaq dan il-għan, il-Kummissjoni Djoċesana għal-Liturġija thejji repertorju bl-innijiet għal waqt il-Quddiesa tal-Funerali.

4.5. Il-post tat-tebut fil-knisja

Il-mod ta' kif it-tebut jitqiegħed fil-knisja għall-Quddies għandu jkun wieħed sempliċi imma fl-istess waqt dinjituż.

4.6. Il-fjuri

Il-fjuri jistgħu jitqiegħdu taħt it-taraġ tal-presbiterju jew ħdejn il-bieb ta' barra u mhux fuq it-tebut. Għandha tiġi mhegga d-drawwa li, minflok il-ward, il-familjari u l-ħbieb jagħmlu għotjiet ta' karità.

4.7. Il-Liturġija tal-Kelma

Il-Liturġija tal-Kelma titlob għażla attenta tal-qari li, sakemm mhux indikat mod ieħor skont ir-rubriki, għandu jintgħażel mill-qari indikat fil-Quddies għall-Mejtin. Madankollu, jixraq li, tal-inqas f'ċerti ċirkustanzi, jintużaw l-ewwel qari u l-vanġelu tal-ġurnata. Fejn hu possibbli, xieraq jitkanta s-Salm Responsorjali jew tal-inqas ir-ritornell. L-omelija ma għandhiex tiegħu sura ta' elogju funebri.

Jixraq ukoll li x-xandir tal-Kelma jiġi fdat f'idejn il-letturi u mhux f'idejn il-familjari li mhumix letturi. Il-Kelma għandha tiġi pproklamata minn fuq il-Lezzjonarju.

4.8. It-Talbiet tal-Fidili jew tal-Komunità

It-Talbiet tal-Fidili għandhom jiġu mhejjija minn qabel flimkien mal-Kappillani u jkunu jaqblu ma' dak li jitlob il-Missal.

4.9. L-Offertorju

Waqt l-Offertorju jittellgħu biss il-ħobż u l-inbid għas-Sagrifiċċju Ewkaristiku.

4.10. Ringrazzjamenti

Jekk il-familjari jkunu jixtiequ, jistgħu jsiru ringrazzjamenti biss miċ-
celebrant innifsu f'isem il-familjari wara t-Talba tal-Aħħar tal-
Quddiesa u qabel jibda r-Rit tal-Aħħar Tislima.

Jekk membri tal-familja jixtiequ jwasslu xi messagg jew qari ta'
poeżiji, dan isir fi tmiem ir-Rit tal-Aħħar Tislima u wara li s-sacerdoti
jidhlu lura fis-sagristija. Jekk isiru, dawn għandhom ikunu limitati
kemm jista' jkun u bi ftehim minn qabel mal-Kappillan. Il-qari ta'
dawn il-messaggi jew poeżiji ma għandux isir minn fuq l-ambone.

4.11. It-tislima lill-mejjet wara r-Rit tal-Aħħar Tislima

Tista' tibqa' d-drawwa, fejn hi prezenti, li fi tmiem ir-Rit tal-Aħħar
Tislima, wara li ċ-celebrant jirritorna fis-sagristija, l-Insara prezenti
jgħaddu minn hdejn it-tebut biex jagħtu l-aħħar tislima lill-mejjet. Hu
rrakkomandat li jekk ikun hemm santi ta' tifikira, dawn jitqassmu
f'dan il-ħin.

5. Mill-knisja għaċ-ċimiterju

Jixraq li, waqt li t-tebut ikun qed jiġi akkumpanjat 'il barra mill-knisja,
isir kant addattat u sacerdot jakkumpanja l-fdalijiet tal-mejjet sal-
hearse u jsellem lill-qraba u lill-ħbieb tal-persuna mejta.

Is-sacerdot li jakkumpanja l-mejjet saċ-ċimiterju, qabel issir id-difna
jgħid it-talb preskritt mir-Rit u jroxx l-ilma mbierak fuq t-tebut.

Wara li dawn id-Direttivi ġew diskussi u approvati fil-Kulleġġ tal-Kappillani u fil-Kunsill Presbiterali, jiena nagħti l-approvazzjoni tiegħi biex jidhlu fis-seħħ fid-Djoċesi ta' Għawdex f'Ras ir-Randan, l-Erbgħa 13 ta' Frar 2013.

✠ Mario Grech

Isqof ta' Għawdex

KUMMISSJONI LITURĠIKA
Djoċesi ta' Għawdex
2013